

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
				Vooraf: Het Landelijk Bestuur waardeert het dat er ook door het indienen van amendementen en moties wordt meegedacht over deze twee belangrijke kerndocumenten van de ChristenUnie, de grondslag en de preambule voor het kernprogramma. Dat het pre-advies in veel gevallen 'ontraden' is, heeft mede te maken met het feit dat het bestuur heeft gestreefd naar bondige formuleringen. Volledigheid en het afdekken van alle onderwerpen is niet mogelijk en niet nodig in de preambule voor het kernprogramma. Een aantal keren is verwezen naar de mogelijkheid om de gedachte achter de amendementen en moties mee te nemen bij de herziening van het kernprogramma.	
1.1 Grondslag					
1.1.1	Koningschap van Christus	ChristenUnie Krimpenerwaard	in de 1ste regel de woorden 'Christus' koningschap' te vervangen door 'het koningschap van Christus'.	Dit is slechts een taalkundige aanpassing. De apostrof - constructie kom je zelden meer tegen. De voorgestelde tekst is wat moderner.	Afraden: Taalkundig vindt het LB het bestuursvoorstel beter. De tweeslag 'Gods liefde en Christus' koningschap' klinkt mooier dan 'Gods liefde en het koningschap van Christus'.
1.1.2	Belijdende partij	ChristenUnie Krimpenerwaard	in de 1ste regel na het woord 'zich' toe te voegen 'als belijdende partij'.	Duidelijk is dat de ChristenUnie een partij beoogt te zijn van belijdende christenen. Belangrijk is ook te onderstrepen dat de ChristenUnie een belijdende partij is. Dit ter duidelijke onderstreping van het verschil met het CDA.	Afraden: De ChristenUnie is niet een belijdende partij, maar een partij van belijdende christenen. Dat wordt ook krachtig tot uitdrukking gebracht in de laatste zin van de grondslag. Daarnaast geven zowel grondslag als preambule in ruime mate uitdrukking aan de Bron waaraan de ChristenUnie haar politieke principes ontleent.
1.1.3	Bestuur in ons land	ChristenUnie Amsterdam	In de 1ste regel de woorden 'het bestuur van ons land' te vervangen door 'het bestuur in ons land'.	De huidige formulering 'bestuur van ons land', doet erg denken aan bestuur op nationaal niveau. De formulering 'bestuur in ons land' doet meer recht aan het werk van de ChristenUnie in de plaatselijke en provinciale politiek.	Afraden: Bestuur in het land is te algemeen en behelst ook niet-politieke vormen van bestuur. Onder bestuur van ons land verstaan we alle niveaus van politiek bestuur. Daarnaast is Nederland een gedecentraliseerde eenheidsstaat, en is elke bestuurder dus bestuurder van het land.

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
1.1.4	Tot eer van Gods grootheid	ChristenUnie Hellendoorn	de Grondslag uitbreiden met de toevoeging in de 1ste zin: 'tot eer van Gods grootheid'.	<p>De wijziging van de grondslag en het kernprogramma mist naar onze mening één belangrijke overtuiging. De overtuiging dat christenen op deze aarde leven tot eer van God!</p> <p>Het doel van ons menselijk bestaan is immers de eer van God! Uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen.</p> <p>Rom. 11: 36 " Alles is uit Hem ontstaan, alles is door Hem geschapen, alles heeft in Hem zijn doel. Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid. Amen". en Efeziërs 1: 13,14. "In Hem hebt ook u de boodschap van de waarheid gehoord, het evangelie van uw redding, in Hem bent u, door uw geloof, gemerkt met het stempel van de Heilige Geest die ons beloofd is als voorschot op onze erfenis, opdat allen die Hij zich heeft verworven verlost zullen worden, tot eer van Gods grootheid".</p>	<p>Afraden: Zeker, alles wat de ChristenUnie doet, wordt gedaan met de intentie om God daarmee de eer te geven. Dat blijkt ook al uit de eerste zin, waar begonnen wordt met Gods liefde en Christus' koningschap. Aangezien het LB de tekst beknopt wil houden, is deze toevoeging overbodig. Zie ook amendement 1.2.6 en motie 1.3.1.</p>
1.1.5	In zijn dienst	ChristenUnie Krimpenerwaard	in de 2e regel na de woorden 'is gegeven' toe te voegen: 'en in zijn dienst staat'.	<p>Het is goed dat de ChristenUnie de overheid ziet als 'van God gegeven'. Maar politiek relevanter is dat de overheid in dienst staat van God. Dienaresse van God is, zoals we altijd hebben beleden. De overheid moet uitvoeren wat God aan overheden opdraagt. De overheid kan dus nooit neutraal zijn.</p>	<p>Overnemen: Strikt genomen is deze toevoeging overbodig, want als de overheid door God gegeven is betekent dit automatisch dat die in Zijn dienst staat. Maar het bestuur vindt het wel mooi om deze Bijbelse verwoording op te nemen in de grondslag.</p>
1.1.6	In Nederland en wereldwijd	ChristenUnie Krimpenerwaard	in de 3e regel na het woord 'beschermen' het woord 'wereldwijd' te laten vervallen en de volgende woorden daar toe te voegen: 'in Nederland en wereldwijd'.	<p>Dit is slechts een taalkundige aanpassing, die ons inziens de duidelijkheid ten goede komt.</p>	<p>Neutraal: Het LB vindt de toevoeging overbodig (Nederland valt immers ook onder wereldwijd) en houdt de tekst graag beknopt, maar er is geen groot bezwaar tegen deze toevoeging.</p>

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
1.2 Preambule kernprogramma (amendementen)					
1.2.1	Woord van God	ChristenUnie Nieuwegein- IJsselstein	in de derde alinea waarin staat: "betrouwbare Woord, de Bijbel", dit te wijzigen in "betrouwbare Woord van God, de Bijbel".	De toevoeging "van God" vinden we meer in lijn met de grondslag en minder vaag.	Overnemen: Dit is inderdaad een verbetering.
1.2.2	Weglaten van kerkhistorische verklaringen	Lid Simon van der Meer (ChristenUnie Amersfoort) c.s.	in de derde alinea, de volgende zin "De ChristenUnie put politieke wijsheid uit de Oecumenische Belijdenissen, de Drie Formulieren van Eenheid, de Verklaring van Lausanne en andere belangrijke verwoordingen van de Bijbelse boodschap voor het publieke leven." te schrappen.	Indieners begrijpen, gezien het verleden van onze partij, de motieven van het Landelijk Bestuur om in de preambule onze 'politieke wijsheid' expliciet te baseren op diverse (veelal) kerkhistorische verklaringen. Indieners zijn er echter van overtuigd dat Gods betrouwbare Woord, de Bijbel, zoals genoemd in de (voorgestelde) grondslag, op zichzelf een allesbepalende zeggingskracht heeft. Het is naar onze mening niet de primaire verantwoordelijkheid van een politieke partij om Gods Woord theologisch te duiden op grond van genoemde verklaringen.	Afraden: Het Landelijk Bestuur heeft door deze zinnen toe te voegen invulling gegeven aan het woord traditie. Zie ook toelichting tot het bestuursvoorstel onder het kopje 'De traditie waar de ChristenUnie in staat'.
1.2.3	Augustinus	ChristenUnie Nieuwegein- IJsselstein	in de derde alinea, in de tweede en derde volzin, waarin staat: "...overheid, vanaf de kerkvader Drie Formulieren van Eenheid... " te wijzigen in: "...overheid. Zo put de ChristenUnie politieke wijsheid uit de Oecumenische Belijdenissen, uit de inzichten van de kerkvader Augustinus, de Drie Formulieren van Eenheid..."	Augustinus krijgt in de oorspronkelijke formulering een te prominente plek. Dat vinden wij niet in lijn met de argumentatie bij het voorstel dat Augustinus als één van de (niet uitputtende) lijst van inspirerende bronnen wordt genoemd. Onze formulering doet daar naar onze mening wel recht aan.	Afraden: Om verschillende redenen: 1. Het LB vindt juist dat de indieners Augustinus een prominenter plek geven 2. Augustinus is een denker, verder worden kerkelijke documenten genoemd. Je kan in een lijst van kerkelijke documenten niet zomaar een persoon invoegen. 3. In de structuur van deze alinea zit een drieslag: Woord van God; traditie; kerkelijke geschriften. Die zou in dit voorstel verloren gaan.

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
1.2.4	Recht, vrijheid en vrede	ChristenUnie Nieuwegein- IJsselstein	in de vierde alinea, de woorden "inzet voor gerechtigheid in Nederland..." te wijzigen in: "inzet voor recht vrijheid en vrede in Nederland..."	Recht, vrijheid en vrede: beter in lijn met de grondslag dan het smallere gerechtigheid.	Afraden: Inhoudelijk snapt het LB het voorstel wel, maar het LB vindt het niet nodig aangezien 'gerechtigheid' een omvattend begrip is, waar de drie elementen recht, vrijheid en vrede in zitten. Ook is het verwarrend om in de inleidingszin tot de drie kernwaarden een drieslag te noemen, die niet één op één terug te voeren is tot de daarop volgende drie kernwaarden.
1.2.5	Recht doen	ChristenUnie Nieuwegein- IJsselstein	onder het kopje "Dienstbare samenleving" de woorden "...waarin mensen hun talenten kunnen ontwikkelen..." te wijzigen in: "...waarin mensen recht wordt gedaan, ze hun talenten kunnen ontwikkelen..."	De overheid is er niet alleen voor talentontwikkeling en vrijheid, maar ook zoals in de grondslag is verwoord om recht te doen	Afraden: Het element van 'recht' komt al op meerdere plekken in de grondslag en preambule voor als kader voor heel het handelen van de overheid. Het is niet nodig dat hier toe te voegen.
1.2.6	Tot eer van God	ChristenUnie Hellendoorn	onder de kop 'Dienstbare samenleving', aan de laatste zin toevoegen: 'tot eer van God'.	Zie toelichting 1.1.4	Afraden: De notie 'tot eer van God' hoort niet specifiek bij 'dienstbare samenleving', maar is meer een onderdeel van het algehele doel van de ChristenUnie. Het zal een goede en centrale plek moeten krijgen in de omschrijving van het doel van de ChristenUnie in het kernprogramma (zie motie 1.3.1).
1.2.7	Overheid beschermt vrijheid (1)	ChristenUnie Nieuwegein- IJsselstein	onder het kopje "Geloofsvrijheid", de tweede volzin als volgt te formuleren: "De overheid beschermt en respecteert deze vrijheid".	De oorspronkelijke formulering vonden wij door de volgorde en gebrek aan aan een verwijzend voornaamwoord vaag. Deze formulering herstelt dat. ChristenUnie Rotterdam had dit ook voorgesteld.	Overnemen: Dit is inderdaad een verbetering.

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
1.2.8	Respecteren vrijheid door iedereen	ChristenUnie Rotterdam	<p>onder het kopje "Geloofsvrijheid", de derde volzin, die als volgt luidt: "Alle mensen in de samenleving."</p> <p>te wijzigen in: "Alle mensen hebben het recht om in vrijheid hun geloof en overtuiging te delen in gezin en samenleving, evenals de verantwoordelijkheid om de geloofsvrijheid van anderen te respecteren."</p>	De door het partijbestuur voorgestelde tekst mist volgens ons de belangrijke notie dat het respecteren van geloofsvrijheid niet alleen een zaak is van de overheid en de politiek, maar van iedereen, van de samenleving zelf dus. Vandaar ons voorstel om aan de laatste zin een passage toe te voegen die dit punt benoemt. Deze toevoeging maakt meteen duidelijk dat vrijheid nooit onbegrensd is, maar verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Daarnaast stellen we voor de woorden 'met elkaar, met hun kinderen en in de samenleving' bondiger te maken door deze passage te vervangen door 'in gezin en samenleving'.	Afraden: In de tekst van het bestuursvoorstel gaat het om de verticale werking van het grondrecht (overheid-burgers) van de godsdienstvrijheid. De toevoeging gaat over de horizontale (burgers onderling) en houdt in de verwoording te weinig rekening met de - soms schurende - verhouding tussen grondrechten. In het kernprogramma keert dat punt in de uitwerking terug.
1.2.9	Overheid beschermt vrijheid (2)	ChristenUnie Nieuwegein-IJsselstein	<p>onder het kopje "Geloofsvrijheid", de tweede volzin helemaal naar achteren te verplaatsen</p>	Zie toelichting 1.2.8	Afraden: Door deze zin achteraan te plaatsen, zou het alleen terugslaan op geloofsvrijheid. Door de plek waar het nu staat, gaat het om vrijheid in het algemeen. En dat laatste is de bedoeling.
1.2.10	Toekomstige generaties	ChristenUnie Rotterdam	<p>onder het kopje "Waardevol leven", de woorden "De overheid zet zich in"</p> <p>te wijzigen in "De overheid zet zich mede met het oog op toekomstige generaties in".</p>	In de door het partijbestuur voorgestelde tekst vinden we het lange termijn aspect onvoldoende terugkomen. Het 'hier en nu' stuurt ons denken en handelen vaak meer dan het 'daar en straks', terwijl we ook daarvoor verantwoordelijkheid dragen. Daarom stellen we voor om de zorgvuldige omgang met de schepping expliciet te koppelen aan het leven van toekomstige generaties. De overheid is immers geroepen om ook van hen de waardigheid en rechten te borgen. Vandaar ons voorstel om de passage 'mede met het oog op toekomstige generaties' aan deze passage toe te voegen.	Neutraal: De zorgvuldige omgang met de aarde vloeit ten diepste voort uit het besef dat de aarde Gods schepping is, die we mogen beheren. Dat besef alleen al is voldoende reden om zorgvuldig met de schepping om te gaan. Doordat de indieners het woordje 'mede' hebben toegevoegd, komt het bestuur tot het neutrale pre-advies.

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
1.2.11	Duurzame ontwikkeling	ChristenUnie Bunschoten	<p>onder het kopje "Waardevol leven", na de woorden "De overheid zet zich in voor een"</p> <p>toe te voegen: "duurzame ontwikkeling van en".</p>	<p>Wij vinden het een goede keus om bij de visie in de preambule aan te sluiten bij de drie genoemde kernwaarden in de christelijke politiek Dienstbaarheid, Vrijheid en Duurzaamheid. Echter de vertaling van de kernwaarde Duurzaamheid onder het kopje Waardevol leven vinden wij wat al te compact. Gelet op de diverse ecologische crises (vervuiling, uitputting van grondstoffen en fossiele brandstoffen, klimaatverandering) pleiten wij ervoor duurzame ontwikkeling van heel Gods schepping in de preambule expliciet te noemen. De voorgestelde uitbreiding met "duurzame ontwikkeling en" in de tweede zin onder Waardevol leven voorziet hierin.</p>	<p>Overnemen: Het is goed om naast 'zorgvuldige omgang met' ook aandacht te vragen voor 'duurzame ontwikkeling van' de aarde. Deze twee begrippen liggen in elkaars verlengde maar zijn geen synoniem.</p>

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
1.3 Preambule kernprogramma (moties, na stemming over het voorstel)					
1.3.1	Doel van ons streven	ChristenUnie Krimpenerwaard	<p>Het Partijcongres, in vergadering bijeen op 13 juni 2015</p> <p>A. gelezen het Voorstel 1 betreffende 'Grondslag en preambule kernprogramma',</p> <p>B. constaterende dat in de voorlegde stukken niet expliciet is aangegeven welk doel de ChristenUnie met haar politieke werk voor ogen staat,</p> <p>C. overwegende</p> <p>1. dat dit in de partijen waaruit de ChristenUnie is voortgekomen (GPV en RPF) wel het geval was (het GPV had als doel een christelijke natie, in de RPF was het streven gericht op een nieuw Nederland naar bijbelse normen)</p> <p>2. dat het te betreuren is en als een gemis is te beschouwen dat dit in de voorgelegde stukken geheel ontbreekt.</p> <p>D. verzoekt het Landelijk Bestuur op enigerlei wijze in de preambule bij het Kernprogramma een opmerking toe te voegen over het doel van ons streven,</p>	Zie considerans (onder A, B en C).	<p>Afraden: Het LB is het eens met de strekking van de motie dat het doel van het politieke werk van de ChristenUnie nader beschreven dient te worden en een goede plaats moet krijgen. Dat zal naar de mening van het bestuur het beste kunnen in het herziene kernprogramma. Wij stellen voor om dit de schrijvers van het Kernprogramma mee te geven, overigens los van de in de overweging genoemde punten. En het dus niet in de preambule op te nemen. Zie ook pre-advies 1.1.4 en 1.2.6.</p>

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
1.3.2		ChristenUnie Deventer	<p>Het Partijcongres, in vergadering bijeen op 13 juni 2015 te ZWOLLE,</p> <p>A. gelezen Voorstel 1 - Grondslag en preambule kernprogramma</p> <p>B. constaterende dat:het kernprogramma nog verder dient te worden uitgewerkt</p> <p>C. overwegende dat uit de dusver voorliggende documenten nog onvoldoende de visie op de grondslagen van christelijke politiek (zelf) zijn verwoord.</p> <p>D. verzoekt het Landelijk Bestuur de [in bijlage A, red.] bijgesloten tekst in te brengen en aan te bevelen bij de commissie die het kernprogramma verder zal vormgeven.</p>	Zie considerans (onder A, B en C).	<p>Afraden: Het LB is voornemens om een commissie in te stellen voor herziening van het kernprogramma. Het LB heeft er nog niet over nagedacht welke specifieke documenten aanbevolen zullen worden aan die commissie. Het is voorbarig om in deze fase naast de binnen de partij bekende documenten, andere documenten aan te bevelen. Het staat Deventer uiteraard vrij om t.z.t. deze of andere teksten door te geven aan de te benoemen commissie.</p>

2. Vernieuwing partijstructuur 2e fase

2.1	Lidmaatschap afdelingsbestuur	ChristenUnie Elburg	<p>artikel 8 lid 2 van de voorgestelde lokale model statuten, dat als volgt luidt: "Slechts leden van de afdeling kunnen tot afdelingsbestuurslid worden benoemd."</p> <p>te wijzigen in</p> <p>"Slechts leden van de ChristenUnie kunnen tot afdelingsbestuurslid worden benoemd."</p>	De toelichting die wordt gegeven lijkt niet overeen te komen met de voorgestelde tekst van de modelstatuten. Met de toelichting kan ChristenUnie Elburg juist goed leven: om het ChristenUnie-leden van buiten de afdeling (ook) de mogelijk te maken om afdelingsbestuurslid te worden. Dit amendement brengt de tekst van art. 8 lid 2 in overeenstemming met de door het LB gegeven toelichting.	<p>Overnemen:</p> <p>Het amendement corrigeert een foutje in de opstelde tekst. De toelichting bij het voorstel gaf de bedoeling van het Landelijk Bestuur op dit punt correct weer.</p>
-----	-------------------------------	------------------------	---	---	---

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
3. Politieke motie					
3.1	Hernieuwde aandacht voor het rapport van de commissie Drooglever	ChristenUnie Leek	Het Partijcongres in vergadering bijeen - gelezen het verslag van de commissie Drooglever, - constaterende dat de Tweede Kamer in gebreke is gebleven inzake het bespreken van dit rapport, - overwegende dat de bevolking van Papoea recht heeft op een eerlijke behandeling door de Nederlandse overheid, verzoekt de Tweede Kamerfractie van de ChristenUnie dringend deze zaak in de Tweede Kamer aan de orde te stellen en gaat over tot de orde van de dag.		Overnemen: De TK fractie is voornemens om de zaak van de rechten van de Papua's blijvend aan de orde te stellen en ziet deze motie als een steun in de rug.
<p>Toelichting:</p> <p>Nederland heeft vanaf 1950 plechtige beloften gedaan aan de Papoea-bevolking in het voormalige Nederlands Nieuw Guinea, de huidige provincie Papoea van Indonesie. Onder grote druk van o.a. de V.S. kon Nederland dit niet waarmaken. In 1962 werd een verdrag van New York gesloten die de overdracht regelde. Nederland had bedongen dat in 1969 de Papoea's zouden kunnen kiezen voor aansluiting bij Indonesië of volledig zelfstandig verder te gaan. In 2003 publiceerden onderzoekers van de Amerikaanse Yale universiteit dat er 400.000 Papoea's verdwenen zijn; ze zijn gevlucht maar voor een groot deel vermoord. Enkele gegevens die bekend zijn: Op 17-1-1967 zijn er 12 Papoea's vermoord, op 10-2-1967 2, op 16-1-1967 4, op 24-2-1967 3, op 29-3-1967 4. Bij deze mensen kunnen we ook de namen noemen als men meer wil weten. Dit is gebeurd begin 1967 in het gebied de Vogelkop in Nieuw Papoea en verantwoordelijk zijn de Indonesische moordbrigades. Dit is een voorbeeld waarvan er wel meer dan honderd bekend zijn. In 1969 heeft de daad van vrije keuze plaatsgevonden die geheel door Indonesië zijn georganiseerd; het bleek een farce te zijn dat ontkent niemand meer.</p> <p>Het volgende is nu van belang: Ondanks het verdrag van New York, heeft Nederland in 1969 ingestemd met de aansluiting van Papoea bij Indonesië, gedreven door handelsbelangen, zodoende is de meerderheid van de VN akkoord gegaan door o.a. de schuld van Nederland.</p> <p>In 2005 is er over deze zaken een rapport geschreven door Prof. P.J. Drooglever. Dit rapport is geschreven op verzoek van de Nederlandse regering en op aandringen van het toenmalig GPV Kamerlid van Middelkoop ons allen wel bekend. Het rapport onder de titel "Een daad van vrije keuze" was voor de Indonesische regering desastreus en de Nederlandse regering werd verweten zich niet te hebben gehouden aan plechtige beloften en verdragen (verdrag van New York). De toenmalige CDA minister Bot weigerde het rapport in ontvangst te nemen, waarschijnlijk onder druk van Indonesië.</p> <p>Graag willen wij dat de CU in het parlement bondgenoten zoekt om een meerderheid te krijgen dat eindelijk het rapport van de commissie Drooglever, waar de regering zelf om heeft gevraagd, te behandelen, teneinde minister Koenders te dwingen om in de VN de daad van vrije keuze met hulp van de VS, die ook een verantwoordelijkheid heeft, zie ook het verdrag van New York waar Nederlandse en Amerikaanse handtekeningen op staan, dit opnieuw aan de orde te stellen. Want in de VN daar is ook de ellende voor de Papoea's begonnen. Zeg niet dat dit onmogelijk is want we hebben begrepen dat er steun kan komen van SGP, PVV, SP en wellicht ook van de PvdA die zich tegenwoordig wat meer wil profileren, hopelijk ook het CDA. Kamervragen stellen heeft geen zin want de regering maakt wel opmerkingen over mensenrechten aan Indonesië, maar die zegt er naar te kijken, maar er gebeurt niets. Congres, laat ons christelijke hart spreken voor mensen waar wij een speciale verantwoordelijkheid voor hebben, voor mensen die vergeten dreigen te worden maar nog steeds op ons rekenen. Doordat het gebied overstroomd wordt door Javanen dreigen ze een minderheid in eigen land te worden omdat ook de kindersterfte bij Papoea's veel groter is dan bij de Indonesische migranten, zijn er wellicht over 20 jaar of eerder weinig of geen Papoea's meer in het gebied. En dan hebben we het nog niet eens over de toenemende islamisering van het gebied in het voornamelijk christelijke Papoea. Het moorden, discrimineren, gevangenneming, martelingen gaat nog steeds door, daarom roepen wij de leden van de CU op, deze motie van harte te steunen.</p>					

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
Bijlage A (behorende bij Motie 1.3.2 van ChristenUnie Deventer)					

Uit: encycliek Deus Caritas est (God is liefde) 2005

De staat mag geen godsdienst voorschrijven, maar moet de vrijheid van godsdienst en de vrede van de belijders van de verschillende godsdiensten onder elkaar waarborgen; de Kerk als de sociale uitdrukking van het christelijk geloof heeft van haar kant haar onafhankelijkheid en leeft vanuit haar geloof haar vorm van gemeenschap, die de staat te eerbiedigen heeft. Beide terreinen zijn onderscheiden, maar toch op elkaar betrokken.

Gerechtigheid is het doel en daarmee ook de innerlijke norm van alle politiek. De politiek is meer dan een techniek om de openbare orde vorm te geven: haar oorsprong en doel is immers de gerechtigheid, en die is van ethische aard. Daarmee staat de staat in praktijk steeds voor de vraag waaraan zij zich niet kan onttrekken: hoe is de gerechtigheid hier en nu te verwezenlijken? Maar deze vraag veronderstelt die andere, nog fundamenteelere: wat is gerechtigheid? Dit is een vraag van het praktische verstand; maar wil dit verstand goed functioneren, dan moet het steeds opnieuw worden gezuiverd, want haar ethische verblinding door de overheersing van belangen en macht die het verstand blinderen, is een nooit geheel uit te bannen gevaar.

Op dit punt raken politiek en geloof elkaar. Het geloof heeft beslist zijn eigen wezen als ontmoeting met de levende God - een ontmoeting die ons nieuwe perspectieven biedt die de grenzen van het verstand ver overschrijden. Maar het is tegelijkertijd ook een zuiverende kracht voor het verstand zelf. Het bevrijdt het vanuit het perspectief van God uit zijn verblindingen en helpt het daarom beter zichzelf te zijn. Het stelt het verstand in staat beter zijn eigen werk te doen en beter het eigen bereik te zien. Precies hier lokaliseert zich de katholieke sociale leer. Zij wil de Kerk geen macht verschaffen over de staat; zij wil ook geen inzichten of gedragswijzen die bij de gelovigen horen, opdringen aan wie dit geloof niet delen. Zij wil enkel bijdragen aan de zuivering van het verstand en wil erbij helpen, dat hetgeen juist is, hier en nu erkend en dan ook gedaan kan worden.

De sociale leer van de Kerk argumenteert vanuit het verstand en vanuit het natuurrecht, dat wil zeggen vanuit datgene wat wezenlijk is aan de natuur van alle mensen. En zij weet dat het niet de opdracht is van de Kerk om zelf deze leer politiek door te zetten: zij wil dienstbaar zijn aan de gewetensvorming in de politiek en er toe bijdragen dat het heldere zicht op de ware eisen van de gerechtigheid toeneemt, evenals de bereidheid om van daaruit te handelen, zelfs wanneer dat in tegenspraak is met gegroeide situaties van eigenbelang. Maar dat betekent dat de opbouw van een rechtvaardige ordening in samenleving en staat, waardoor ieder krijgt wat hem toekomt, een fundamentele opgave is die elke generatie zich moet stellen. Omdat het daarbij om een politieke opgave gaat, kan dat niet de onmiddellijke opdracht van de Kerk zelf zijn. Maar omdat het tegelijkertijd een fundamenteel menselijke opgave is, heeft de Kerk de plicht, op haar manier haar bijdrage te leveren, door de zuivering van het verstand en door ethische vorming, zodat de eisen van de gerechtigheid inzichtelijk en politiek realiseerbaar worden.

De Kerk kan en mag de politieke strijd niet naar zich toe trekken teneinde de rechtvaardigst mogelijke samenleving te realiseren. Zij kan en mag de plaats van de staat niet innemen. Maar zij kan en mag ook niet afzijdig blijven van de inzet voor de gerechtigheid. Zij moet langs de weg van de argumentering deelnemen aan de inspanningen van het verstand, en zij moet in de mensen de geestelijke krachten wekken zonder welke de gerechtigheid, die steeds ook vraagt om afzien en offers, zich niet kan doorzetten noch gedijen. De rechtvaardige samenleving kan niet het werk van de Kerk zijn, maar moet door de politiek worden gemaakt. Maar de inzet voor de gerechtigheid door kennis en wil te openen voor de eisen van het goede, gaat haar ten diepste aan.

b. Liefde - caritas - zal altijd nodig zijn, ook in de meest rechtvaardige samenleving. Er bestaat geen rechtvaardig staatsbestel dat het dienstwerk van de liefde overbodig zou kunnen maken. Wie de liefde zou willen afschaffen, is bezig de mens als mens af te schaffen. Er zal steeds leed blijven bestaan dat troost en hulp nodig heeft. Er zal steeds eenzaamheid bestaan. Steeds ook zullen er situaties van materiële nood bestaan, waarin hulp nodig is in de zin van concreet beoefende naastenliefde.

De totale verzorgingsstaat die alles naar zich toetrekt, wordt tenslotte een bureaucratische instantie, die het belangrijkste dat de lijdende mens, dat iedere mens nodig heeft, niet kan geven: de liefdevolle persoonlijke aandacht. Wij hebben geen staat nodig die alles regelt en beheerst, maar een staat die volgens het subsidiariteitsbeginsel royaal de initiatieven erkend en ondersteunt, die vanuit de diverse maatschappelijke krachten opkomen en die spontaneiteit verbinden met nabijheid aan de hulpbehoevende medemens. De Kerk is zo'n vitale kracht: in haar leeft de door de Geest van Christus gewekte dynamiek van de liefde, die de mensen niet alleen maar materiële hulp, maar ook sterking en genezing voor de ziel brengt, wat dikwijls nodiger is dan de materiële ondersteuning. Achter de bewering dat de structuren van de gerechtigheid het dienstwerk van de liefde overbodig zouden maken, gaat in feite een materialistisch mensbeeld schuil: het bijgeloof dat de mens "alleen van brood" (Deut. 8, 3) zou leven - een overtuiging die de mens omlaaghaalt en juist het specifiek menselijke miskent.

Nummer	Onderwerp	Indiener	Indiener stelt voor om:	Toelichting	Pre-advies
--------	-----------	----------	-------------------------	-------------	------------

Zo kunnen we nu de verhouding nader bepalen tussen enerzijds de inzet voor een rechtvaardige ordening van staat en samenleving, en anderzijds de gemeenschappelijke en geordende beoefening van de liefde in het leven van de Kerk. Duidelijk geworden is, dat de opbouw van de rechtvaardige structuren niet onmiddellijk opdracht van de Kerk is, maar eigen is aan de politieke orde, het terrein van de van het zelfverantwoordelijke verstand. De Kerk heeft daarbij in zoverre een onmiddellijke opgave, dat het haar toekomt bij te dragen aan de zuivering van het verstand en het wekken van de zedelijke krachten, zonder welke de rechtvaardige structuren noch gebouwd kunnen worden, noch duurzaam werkzaam kunnen zijn.

De opgave om zich rechtstreeks in te zetten voor een rechtvaardige ordening in de samenleving, komt daarentegen specifiek aan de leken gelovigen toe. Als staatsburgers zijn zij geroepen persoonlijk aan het publieke leven deel te nemen. Daarom kunnen zij er zich niet aan onttrekken deel te nemen “aan de veelvoudige en gevarieerde economische, sociale, wetgevende, bestuurlijke en culturele activiteit welke gericht is op de organische en institutionele bevordering van het algemeen welzijn”